

آشنایی با حقوق سازمانی و اهمیت آن (۲)

دکتر صادق فراهی

استاد یار پژوهشکده تحقیقات اسلامی

مقدمه

آنچه در مقاله پیشین گذشت اختصاص به بیان اهم بایدهای وظایف و تکالیف پاسداران در قبال سپاه داشت. در آنجا، اهم وظایف و تکالیفی که پاسداران باید در قبال سپاه انجام دهند با عنوان «حقوق سپاه بر پاسداران» بیان شد.

آنچه در این مقاله می‌آید، ابتدا ادامه بیان حقوق سپاه بر پاسداران است که در آن به اهم نبایدهای وظایف و تکالیف پاسداران در قبال سپاه اشاره می‌گردد. و به دیگر سخن، در این بخش، اعمال و کردار ناپسندی که پاسداران نباید مرتکب شوند بیان خواهد شد.

در ادامه، مبحث «حقوق پاسداران بر سپاه» می‌آید که در آن به اهم وظایف و تکالیف سازمان سپاه و دست‌اندرکاران آن در قبال پاسداران در دو حوزه کلی «حقوق مالی» و «حقوق غیر مالی» اشاره خواهد شد.

ب. نبایدها

یک. ارتکاب اعمال خلاف شئون اسلامی

اعضای نیروهای مسلح باید از ارتکاب اعمال خلاف شئون اسلامی بپرهیزند.^۱ به دیگر سخن، پاسدار انقلاب اسلامی باید به آداب و سنن و احکام اسلامی التزام عملی داشته باشد تا بتواند جنبه معنوی «انضباط» را که از دیگر وظایف اوست، رعایت نماید.^۲ از این رو، تظاهر به خلاف شرع بین، تخلف بوده،^۳ مرتکب آن تنبیه می‌گردد.^۴

گفتنی است که مراد از شئون اسلامی و شرع بین همان واجبات و محرمات است. واجبات الهی نیز عبارت از فروع دین است: نماز، روزه، حج، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر، خمس، زکات، تولی و تبری. محرمات الهی نیز همان گناهان کبیره است که اهم آن عبارت است از:

شرک، یأس، عقوق والدین، آدم‌کشی، قطع رحم، خوردن مال یتیم، رباخواری، انحرافات جنسی، شراب‌خواری، قمار، دروغ، پیمان‌شکنی، خیانت در امانت، دزدی، کم‌فروشی، حرام‌خواری، اسراف و کبر و وزیدن.^۵

نکاتی در این باب:

۱. در تفسیر آیه شریفه ۲۰۰ از سوره آل عمران که می‌فرماید: «یا ایها الذین آمنوا اصبروا و صابروا»، از امام صادق (ع) روایت شده که یعنی:
ای مؤمنان! بر ترک گناهان و انجام دادن واجبات دینی‌تان پایداری کنید.^۶
۲. امام صادق (ع) در حدیثی از پیامبر اکرم (ص) نقل می‌فرماید:
عابدترین مردم کسی است که واجبات دینی‌اش را ادا کند و زاهدترین مردم کسی است که از گناهان اجتناب کند.^۷
۳. امام علی (ع) در پاسخ به سؤالی درباره برترین اعمال می‌فرماید:
(برترین اعمال) انجام واجبات الهی به همراه ترک محرمات او است.^۸
۴. آن حضرت در فرمایش دیگر می‌فرماید:
کسی که در راه فرمانبری از خدا و دوری از نافرمانی او با نفس خویش مبارزه کند، نزد خدای سبحان، منزلت شهید را دارد.^۹
۵. پیامبر اکرم (ص) سپاهی را به جنگ گسیل داشت. وقتی برگشتند، فرمود:
خوشآمد می‌گویم به گروهی که جهاد اصغر را پشت سر گذاشتند، اما جهاد اکبر همچنان بر آنان باقی است. [عرض شد: ای رسول خدا! جهاد اکبر چیست؟ فرمود: [جهاد با نفس] یعنی واداشتن نفس به انجام واجبات و ترک محرمات].^{۱۰}
۶. امام راحل (ره) در توصیه‌ای به پاسداران می‌فرماید:
امیدوارم که همان‌طوری که شما پاسدارهای اسلام هستید، پاسداری از خودتان هم بکنید، پاسداری از نفس خودتان بکنید. نگذارید نفس سرکشی بکند، هر کاری می‌خواهد بکند. مهار کنید نفس خودتان را که تابع اسلام باشد، هر چه خدا می‌خواهد عمل بکنید.^{۱۱}
۷. مقام معظم رهبری نیز در این باره می‌فرماید:
از لحاظ معنوی متعبد شوید. احکام اسلامی واجب و مستحب و دستورهای پروردگار را نصب العین خود قرار دهید.^{۱۲}
- حاکمیت اخلاق و عمل و تعبد اسلامی، رعایت حلال و حرام اسلامی و مبنا قرار دادن ارزشها و جهت‌گیری‌های انقلابی... از اهمیت زیادی برخوردار است.^{۱۳}

دو. سستی، سهل‌انگاری و بی‌مسئولیتی در انجام وظیفه

سستی و سهل‌انگاری هر یک از اعضای نیروهای مسلح در انجام وظیفه و اجرای دستورات و عدم احساس مسئولیت و بی‌تفاوتی در خدمت، تخلف بوده،^{۱۴} در صورت ارتکاب باید تنبیه و مجازات گردد.^{۱۵} از این رو، هر یک از اعضای نیروهای مسلح باید در انجام وظیفه محوله کوشا،^{۱۶} علاقمند در حل دشواریهای خدمتی باشد^{۱۷} و وظایف خود را با جدیت و صداقت انجام دهد.^{۱۸} یکی از این وظایف، حفظ مواضع و مناطق استحقاقی در مقابل دشمن و اشرار، قاچاقچیان و سارقین مسلح و عوامل ضد انقلاب است که قصور و تقصیر و سهل‌انگاری در آن، تخلف است^{۱۹} و متخلف تنبیه می‌گردد.^{۲۰}

احساس مسئولیت در امور محوله و انجام آن با علاقه و پشتکار از عناصر وجدان‌کاری است. احساس مسئولیت نسبت به کار ایجاب می‌کند که فرد، کار را امانت شمرده، از هرگونه خیانتی در آن بپرهیزد و انجام کار با علاقه و پشتکار نیز ایجاب می‌کند که فرد، کار را با نشاط، اتقان و محکم‌کاری و مداومت و استقامت انجام داده، از کسالت و بی‌حوصلگی و سستی و سهل‌انگاری در آن بپرهیزد.

نکاتی در این باب

۱. در برخی آیات قرآن، رعایت امانت از صفات بارز مؤمنان شمرده شده است.^{۲۱} امانت در منطق قرآن، مفهوم وسیعی دارد که تمام شئون زندگی اجتماعی، سیاسی و اخلاقی را در بر می‌گیرد و ضد آن، خیانت است.^{۲۲} که مؤمنان از آن برحذر شده‌اند.^{۲۳}

۲. در روایات متعددی، سستی و خیانت در امانت به شدت تقبیح شده است؛ چنان‌که از پیامبر گرامی اسلام (ص) نقل است:

از ما نیست آن که امانت را بی‌اهمیت شمارد و بدین سبب، امانتی را که به او سپرده‌اند، ضایع گرداند.^{۲۴}

از ما نیست کسی که در امانت خیانت کند.^{۲۵}

۳. در روایات متعددی، بر اتقان و محکم‌کاری و پرهیز از سهل‌انگاری دعوت شده است؛ چنان‌که در سخنانی از پیامبر اکرم (ص) می‌خوانیم:

خدای تعالی دوست دارد که هرگاه فردی از شما کاری کند آن را محکم (و بی‌عیب) انجام دهد.^{۲۶}

خدای تعالی دوست دارد که وقتی کسی کاری می‌کند آن را به خوبی انجام دهد.^{۲۷}

۴. مقام معظم رهبری در پیام نوروزی، سال ۷۳ را سال «وجدان کاری و انضباط اجتماعی» نامیدند و فرمودند:

همة امور را باید با برخورداری از وجدان کار انجام دهیم، آن را خوب و دقیق و کامل و تمام انجام دهیم و به تعبیر معروف، برای کار، سنگ تمام بگذاریم.^{۲۸}
معظم له در جمع شورای اداری یکی از استانها نیز یادآور شدند:
باید در کارها سه خصوصیت باشد: ۱- سرعت در انجام کارها، ۲- اتقان و محکم کاری، ۳- رعایت امانت.^{۲۹}

سه. تخلف از جنگ

«تخلف از جنگ» اصطلاحی فقهی است و معنای آن بازماندن از جنگ و ترک آن بدون عذر شرعی است. بدین ترتیب، کسی که حضور در جنگ و جهاد بر او واجب عینی است [همانند نیروهای مسلح] و بدون عذر شرعی و قانونی از حضور در آن امتناع می‌ورزد، «متخلف» خوانده می‌شود.^{۳۰}

در آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح، از این «نباید» به طور صریح سخنی به میان نیامده است و شاید وجه آن این باشد که اساساً بروز چنین ترکی در منافات آشکار با فلسفه ذاتی و وجودی نیروهای مسلح است.

نکاتی در این باب

۱. در آیات متعددی از قرآن کریم، متخلفان از جنگ به شدت نکوهش و توبیخ شده‌اند و از آنان به بدی یادگشته است.^{۳۱} در یکی از این موارد، حتی افراد با ایمانی را که نه از روی نفاق و دشمنی، بلکه بر اثر نداشتن همت کافی و واجب عینی نبودن جهاد، از شرکت در آن خودداری نمودند، با مجاهدان یکسان ندانسته، می‌فرماید:

افراد با ایمانی که بدون بیماری و ناراحتی از جهاد باز نشتند با مجاهدانی که در راه خدا با مال و جان خود جهاد کردند یکسان نیستند. خداوند مجاهدانی را که با مال و جان خود جهاد نمودند بر قاعدان برتری بخشیده است.^{۳۲}

۲. در روایات اسلامی نیز به پیامدهای ناگوار تخلف از جهاد اشاره شده است؛ چنان‌که امام علی (ع) در این باره می‌فرماید:

کسی که به جهاد بی‌میلی کند و آن را فروگذارد، خداوند جامهٔ خواری و ردای بلا و گرفتاری بر او بپوشاند و بر خواری و فرومایگی درافتد و بر دلش پرده‌های گمراهی زده شود و به سبب فرو گذاشتن جهاد، حق از او رویگردان شود و به باطل درافتد.^{۳۳}

۳. مرحوم صاحب جواهر، تخلف از جهاد را در ردیف گناهان کبیره‌ای برمی‌شمرد که به طور صریح وعده آتش جهنم بر مرتکبین آن داده شده است.^{۳۴}

چهار. فرار از جبهه جنگ

اعضای نیروهای مسلح نباید از صحنه جنگ بگریزند، بلکه باید تا قدرت جنگیدن باقی است به مقاومت ادامه دهند.^{۳۵} «قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، فرار در زمان جنگ، جرم بوده، مجرم به کیفر می‌رسد.^{۳۶} فرماندهان موظف‌اند از فرار و از هم پاشیدگی کارکنان جمعی مربوط جلوگیری کرده، به جمع‌آوری کارکنان پراکنده به هنگام رزم مبادرت ورزند. قصور و تقصیر در انجام این وظیفه، تخلف^{۳۷} است و متخلف تنبیه می‌گردد.^{۳۸}

نکاتی در این باب

۱. در آیات متعددی به موضوع فرار از جنگ اشاره شده است. در یکی از آنها به صراحت دستور می‌دهد:

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! هنگامی که با کافران در میدان جهاد رو به رو شدید، به آنها پشت مکنید و فرار اختیار ننمایید. و هر کس در آن هنگام به آنها پشت کند... گرفتار غضب پروردگار خواهد شد و مأوای او جهنم و چه بد جایگاهی است.^{۳۹}

در یکی دیگر از آیات با نکوهش انگیزه‌های فرار از جنگ می‌فرماید:

بگو اگر از مرگ یا کشته شدن فرار کنید، این فرار سودی به حال شما نخواهد داشت و بیش از چند روزی از زندگی دنیا بهره نخواهید گرفت. ای پیامبر! به آنها بگو چه کسی می‌تواند شما را در برابر اراده خدا حفظ کند اگر او مصیبت یا رحمتی را برای شما بخواهد.^{۴۰}

۲. امام علی (ع) درباره پیامدهای ناگوار فرار از جنگ می‌فرماید:

از گریختن شرم کنید که گریز از میدان جنگ ننگی است جاویدان در میان اعقاب و روزگاران آینده و موجب آتش در روز حسابرسی.^{۴۱}

به خدا سوگند اگر از شمشیرهای این دنیا بگریزید، از شمشیر آن جهان نخواهید رهید... فرار از جنگ موجب خشم خداوند و خواری و ننگ جاویدان است. به زندگی کسی که می‌گریزد، هرگز چیزی افزوده نگردد و چیزی مانع مرگش نشود.^{۴۲}

۳. حضرت امام راحل (ره) در این باره می‌فرماید:

فرار از جنگ در اسلام از گناهان بزرگ و موجب مسئولیت و تعقیب در این دنیا و عذاب بزرگ در آخرت است.^{۴۳}

باید فرماندهان، فرد یا افراد نادری را که خدای ناکرده اقدام به فرار می‌نمایند - که نمی‌نمایند - دستگیر نموده و تحویل دادگاه دهند.^{۴۴}

پنج. عضویت یا وابستگی به احزاب و گروههای سیاسی

کارکنان نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران از عضویت یا وابستگی به احزاب و گروههای سیاسی ممنوع‌اند^{۴۵} و عدم عضویت و هواداری از احزاب و گروهها و سازمانهای سیاسی از شرایط عمومی استخدام در نیروهای مسلح است.^{۴۶} در قانون ارتش جمهوری اسلامی در این باره تصریح شده که «برسئل نیروهای مسلح در خط سیاسی مقام رهبری بوده، عضویت و وابستگی آنان در تشکلهای سیاسی با توجه به فرمان مقام رهبری مطلقاً ممنوع است.»^{۴۷}

در اساسنامه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز آمده است که «سپاه پاسداران از نظر سیاسی و عقیدتی تابع ولایت فقیه بوده و از کلیه احزاب و گروههای سیاسی مستقل می‌باشد. اعضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی حق عضویت در هیچ حزب و گروه یا سازمان سیاسی را ندارند و ادامه عضویت آنان موجب اخراج از سپاه خواهد شد.»^{۴۸}

نکاتی در این باب

۱. امام راحل (ره) در این باره حساسیت خاصی داشتند و به طور مکرر آن را یادآور می‌شدند، از جمله:

از امور مهمی که باید تمام نیروهای مسلح از آن پیروی کنند و اغماض از آن به هیچ وجه نمی‌توان کرد و باز هم تذکر داده‌ام آن است که هیچ یک از افراد نیروهای مسلح چه رده‌های بالا یا پایین در حزب و گروهی با هر اسم و عنوان نباید وارد شوند، هر چند آن حزب و گروه، صد در صد اسلامی و به جمهوری اسلامی وفادار باشند.^{۴۹}

وصیت اکید من به قوای مسلح آن است که همان‌طور که از مقررات نظام، عدم دخول نظامی در احزاب و گروهها و جبهه‌ها است به آن عمل نمایند و قوای مسلح مطلقاً، چه نظامی و چه انتظامی و پاسدار و بسیج و غیر اینها در هیچ حزب و گروهی وارد نشده و خود را از بازیهای سیاسی دور نگه دارند.^{۵۰}

تأکیدات یاد شده در موارد مختلف از سوی مقام معظم رهبری نیز تأیید شده‌اند، چنان‌که می‌فرماید:

سپاه و دیگر نیروهای مسلح نباید در احزاب، باندها و تشکیلات سیاسی وارد شوند و همان‌طور که امام امت تصریح فرمودند وارد شدن نیروهای مسلح به خط بازیها و گروه‌گرایی‌ها حرام و ممنوع است.^{۵۱}

۲. با دقت در سخنان فرماندهی معظم کل قوا، می‌توان موارد زیر را در بیان فلسفه منع ورود نیروهای مسلح در احزاب و گروه‌های سیاسی برشمرد:
- ۱- ۲. منافات داشتن آن با ماهیت نظامی‌گری؛^{۵۲}
- ۲- ۲. از دست رفتن قدرت و حیثیت نظامی؛^{۵۳}
- ۳- ۲. اختلاف و دودستگی؛^{۵۴}
- ۴- ۲. تضعیف اسلام و نظام اسلامی؛^{۵۵}
- ۵- ۲. بازماندن از خدمت و سوق یافتن به شرق و غرب.^{۵۶}

شش. ارتباط غیر مجاز با بیگانگان و دشمنان

هیچ یک از کارکنان نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران نباید با دشمن ارتباط غیر مجاز برقرار کند.^{۵۷} هرگونه ارتباط با اتباع بیگانه یا تردد به اماکن مربوط به بیگانگان برای اعضای نیروهای مسلح ممنوع است مگر اینکه براساس مأموریت و با کسب مجوز از حفاظت اطلاعات یگان مربوط باشد.^{۵۸}

نکاتی در این باب

قرآن مجید در آیات متعددی، مؤمنان را از برقراری ارتباط غیر مجاز با بیگانگان از دین و مکتب بازمی‌دارد.^{۵۹} در یکی از آنها می‌خوانیم:

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، دشمن من و دشمن خویش را دوست خود مگیرید.^{۶۰}

در برخی آیات با بیان آثار برقراری ارتباط غیر مجاز با بیگانگان و دشمنان، مواردی نظیر گمراهی از راه حق و بازگشت به کفر،^{۶۱} جای گرفتن در صف دشمنان،^{۶۲} از دست رفتن هدایت الهی^{۶۳} و آلوده گشتن به ستم^{۶۴} را از پیامدهای ناگوار آن برمی‌شمرد.

هفت. رشوه‌خواری و قبول هدیه

هر نظامی برای فعل یا ترک امری که از وظایف او یا یکی دیگر از پرسنل نیروهای مسلح است، وجه یا مال یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مالی را بلاعوض یا کمتر از قیمت معمول به هر عنوان قبول نماید اگر چه انجام دادن یا خودداری از انجام کار برخلاف قانون نباشد در حکم مرتشی است^{۶۵} و مرتکب آن مجازات می‌گردد. هرگونه پورسانت یا هدیه یا امتیاز که در ارتباط با انجام قراردادها یا معاملات سازمان نظامی به دست آید، از حقوق دولت محسوب و باید اعلام و مسترد شود. عدم اعلام و استرداد، جرم است و مرتکب به مجازاتهای مقرر محکوم می‌شود.^{۶۶}

نکاتی در این باب

۱. پیامبر گرامی اسلام (ص) در نکوهش اخذ رشوه و هدیه از سوی کارگزاران می‌فرماید:

خدا لعنت کند رشوه دهنده و رشوه گیرنده و دلال میان آن دو را. ۶۷

هدیه گرفتن امیر، حرام و ناروا است. ۶۸

[تصرّف در] هدایایی که به کارگزاران پیشکش می‌شود، خیانت است. ۶۹

۲. در سیره نبوی می‌خوانیم که به ایشان (ص) خبر دادند یکی از کارگزاران حضرت، رشوه‌ای در شکل هدیه پذیرفته است. حضرت برآشفت و به او فرمود: «چرا آنچه حق تو نیست می‌گیری؟» او در پاسخ با عذرخواهی گفت: «آنچه گرفتم هدیه بود.» پیامبر (ص) فرمود: «اگر شما در خانه بنشینید و کارگزار من نباشید، آیا مردم به شما هدیه می‌دهند؟» سپس دستور داد هدیه را گرفتند و در بیت‌العمال گذاشتند و وی را از کار برکنار کرد. ۷۰

در سیره علوی نیز می‌خوانیم که اشعث بن قیس برای غرض دنیوی متوسل به رشوه شد و شبانه ظرفی پر از حلّوای لذیذ به در خانه علی (ع) آورد و نام آن را «هدیه» گذاشت. علی (ع) برآشفت و فرمود:

مادرت در عزایت بنشیند، آیا به فریب من آمده‌ای یا در عقلت کمبودی پدید آمده، یا دیوانه شده‌ای و یا هذیان می‌گویی؟ به خدا سوگند، اگر همه هفت اقلیم عالم و هر چه در زیر آسمان است به من دهند تا خدا را با ربودن پوست جویی از دهان مورچه‌ای معصیت کنم، نپذیرم. بی‌شک این دنیای شما برای من از برگ‌گی که ملخی می‌جود ناچیزتر است. علی را با نعمتی که روی در زوال دارد و لذتی که نمی‌پاید چه کار؟ از به خواب رفتن عقل و زشتی لغزشها به خدا پناه می‌برم و از او یاری می‌جویم. ۷۱

۳. برخی فقها برآن‌اند که همه مسلمانان بر حرمت رشوه اتفاق نظر دارند. ۷۲ برخی دیگر، حرمت آن را از ضروریات دین دانسته‌اند. ۷۳

علامه حلی درباره هدیه می‌فرماید:

اگر کسی که به قاضی (یا کارمند) هدیه‌ای می‌دهد، عادت همیشگی او هدیه دادن به ایشان باشد، اشکالی در قبول هدایا نیست؛ مگر منظور از هدیه، تأثیرگذاری در حکم قاضی (و خدمت کارمند) باشد و اگر سابقه دادن هدیه به ایشان را نداشته، قبول هدیه از او حرام است. ۷۴

۴. مقام معظم رهبری نیز درباره رشوه‌خواری و قبول هدیه می‌فرماید:

جایز نیست کارمندان در برابر انجام کار مشتریان که برای آن استخدام شده‌اند و در برابر آن هر ماه حقوق دریافت می‌کنند، از مشتریان چیزی بگیرند. ۷۵

قبول هرگونه هدیه‌ای از مراجعه کنندگان به هر عنوانی که باشد برای آنان (کارمندان) جایز نیست؛ زیرا باعث فساد و سوء ظن به آنان و تشویق و تحریک افراد طمعکار به عمل نکردن به قانون و تضییع حقوق دیگران می‌شود. ۷۶

به کسانی که دنبال پورسانت در معاملات اند به چشم فاسد و مفسد نگاه کنید و اولاً مانع کارشان شوید و ثانیاً اگر عمل در این مورد از آنها سرزد، آنها را تحت تعقیب قرار دهید. ۷۷

هشت. جعل و تزویر

جعل و تزویر عبارت است از «ساختن نوشته یا سند یا چیز دیگری برخلاف حقیقت یا ساختن مهر یا امضای اشخاص رسمی یا غیر رسمی یا به قصد تقلب خراشیدن یا تراشیدن یا قلم بردن یا الحاق یا محو یا اثبات یا سیاه کردن یا تقدیم یا تأخیر تاریخ سند نسبت به تاریخ حقیقی یا الصاق متقابله نوشته‌ای به نوشته دیگری یا به کار بردن مهر دیگری بدون اجازه صاحب آن و نظایر آن». ۷۸

این عمل، جرم است ۷۹ و مرتکبان آن به مجازات می‌رسند. ۸۰

نکاتی در این باب

۱. جعل و تزویر از مصادیق کذب بوده و نوعاً به آن می‌انجامد. از این رو، آیات و روایات فراوانی که در مذمت دروغ‌گویی وارد شده، ۸۱ تلویحاً غیر مجاز بودن جعل و تزویر را می‌رساند.

۲. امام راحل (ره) در پاسخ به استفتائی درباره کم کردن سن جهت ادامه تحصیل در دانشگاه، که از مصادیق جعل و تزویر است، می‌فرماید:

اگر متضمن دروغ یا خلاف مقررات دولت اسلامی باشد، جایز نیست. ۸۲

آیت‌الله فاضل لنکرانی نیز در پاسخ به استفتائی درباره جعل فاکتور در شرایط ناچاری می‌فرماید:

تنظیم اسناد که برخلاف واقع باشد، علاوه بر اینکه جعل سند و کذب محسوب می‌شود، موجب ضمان نیز خواهد بود. ۸۳

فصل دوم: حقوق پاسداران بر سپاه

در قبال تکالیفی که برعهده پاسداران بوده و به اهم آن اشاره شد، پاسداران از حقوقی برخوردارند که سپاه مکلف به تأمین آنهاست. حقوق یاد شده را می‌توان در دو دسته «حقوق مالی و غیر مالی» جای داد که در این مقام به مواردی از هر یک به صورت گذرا اشاره می‌گردد:

الف. حقوق مالی

یک. حقوق ماهانه

حقوقی که به پاسداران پرداخت می‌گردد برحسب حداقل حقوق، حقوق پایه و حق کارآیی تعیین می‌گردد.^{۸۴} ضمن اینکه مزایای مستمر نیز به تناسب تعداد عائله تحت تکفل به عنوان کمک هزینه مسکن و کمک هزینه عائله‌مندی به آنان پرداخت می‌گردد.^{۸۵} علاوه بر این، مزایای شغل نیز به پرسنلی که انجام مشاغلی با مشخصات پیچیدگی، سختی، حساسیت و خطر شغل را عهده‌دار هستند پرداخت می‌گردد.^{۸۶} پاداش، هزینه سفر، فوق‌العاده مأموریت، بدی آب و هوا و محرومیت از تسهیلات زندگی سایر پرداختیهای ماهانه پرسنل را تشکیل می‌دهد.^{۸۷}

از مجموع حقوق یاد شده پرسنل، ماهانه وجوهی به عنوان حق بازنشستگی، حق بیمه، حق بیمه درمانی و سهم پس‌انداز ثابت کسر می‌گردد.^{۸۸} ضمن اینکه وجوهی نیز حسب مورد از دریافتی ماهانه پرسنل کسر می‌گردد.^{۸۹}

دو. خدمات رفاهی و معیشتی

سپاه و وزارت مکلف‌اند در حدود امکانات و اعتباراتی که به موجب بند یکم اصل چهل و سوم قانون اساسی به منظور تأمین نیازهای اساسی و رفاهی پرسنل شاغل، بازنشسته و همچنین استفاده‌کنندگان از حقوق و وظیفه و مستمری اختصاص می‌یابد امکان برخورداری عادلانه و بدون تبعیض آنها را ایجاد نمایند.^{۹۰}

یکی از این خدمات، استفاده از خانه‌های سازمانی است که پرسنل برابر قانون استفاده از خانه‌های سازمانی مصوب ۲۸/۵/۱۳۶۳ از امکانات مزبور استفاده می‌نمایند.^{۹۱}

سه. خدمات درمانی

سپاه و وزارت وظیفه دارند بیمارستانها و درمانگاههای خود را از نظر امکانات درمانی به نحوی تجهیز نمایند تا پاسخگوی نیازمندیهای پرسنل باشد.^{۹۲} در صورتی که درمانگاهها و بیمارستانهای سپاه پاسخگوی نیازمندیهای پرسنل نباشد می‌توانند از خدمات درمانی مراجع خارج از سپاه استفاده نمایند.^{۹۳}

پرسنل شاغل، جانبازان، معلولین، بازنشستگان، مستمری‌بگیران و عائله تحت تکفل آنها تحت پوشش سازمان خدمات درمانی سپاه خواهند بود.^{۹۴}

چهار. خدمات بیمه‌ای

سپاه موظف است کلیه پرسنل خود را در قبال حوادثی که منجر به شهادت، فوت، بیماری، نقص عضو یا از کار افتادگی و همچنین حوادثی که منجر پرداخت دیه شود بیمه کند.^{۹۵}

پنج. خدمات بورس تحصیلی

ستاد کل سپاه موظف است همه ساله نیازهای تخصصی و تحصیلی خود را اعلام نماید تا پرسنل در صورت تمایل بتوانند با موافقت نیرو یا سازمان مربوطه، در رشته‌های مزبور تحصیل کنند.^{۹۶} سپاه موظف است هزینه تحصیلی پرسنلی را که به درخواست سپاه در رشته‌های مورد نیاز در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی تحصیل می‌کنند پرداخت نماید.^{۹۷}

ب. حقوق غیر مالی

یک. خدمات فرهنگی و تفریحی

سپاه موظف است خدمات فرهنگی و تفریحی لازم را به خانواده‌ایثارگران و پرسنل سپاه و عائله تحت تکفل آنها ارائه کند.^{۹۸}

دو. خدمات آموزشی

سپاه باید با همکاری نهضت سوادآموزی و ارگانهای ذیربط برای پرسنل وظیفه، امکانات سوادآموزی را فراهم آورد.^{۹۹}

سپاه موظف است برای تقویت بینش عقیدتی - سیاسی و بالا بردن دانش و توان نظامی پرسنل در حین خدمت، نسبت به انتشار نشریات و برگزاری اردوهای آموزشی، سفرهای علمی و دوره‌های کوتاه مدت توجیهی و نیز تداوم آموزش اقدام نماید.^{۱۰۰}

سه. خدمات تربیت بدنی

سپاه می‌باید در کلیه آموزشها و در حین خدمت، برنامه‌های لازم را به منظور کسب آمادگی جسمانی پرسنل، متناسب با مأموریتها پیش‌بینی و اجرا کند.^{۱۰۱}

چهار. اشتغال در مشاغل مرتبط با رسته

«رسته»، عبارت است از مجموعه رشته‌های شغلی که از نظر تخصص یا نوع آموزش، وابستگی و ارتباط نزدیک دارند.^{۱۰۲} مشاغل سپاه به تناسب احتیاج نیروها و سازمانها از رسته‌های مختلف تشکیل می‌شود.^{۱۰۳}

به کارگیری پرسنل در مشاغل غیر مرتبط با رسته آنان ممنوع است و سپاه موظف است برای ایجاد انعطاف در اجرای مأموریتهای محوله به غیر از رسته رزمی با پشتیبانی رزمی دیگری برای کلیه پرسنل پیش‌بینی نماید.^{۱۰۴}

پنج. حق مرخصی

پرسنل کادر ثابت، وظیفه و پیمانی حق استفاده از یک ماه مرخصی سالانه را با استفاده از حقوق و مزایای مربوط دارا می‌باشند. مدت مرخصی در مناطق بد آب و هوا ۴۵ روز خواهد بود.^{۱۰۵}

پرسنلی که به علت بیماری قادر به خدمت نیستند، با تجویز پزشک مسئول، علاوه بر مرخصی استحقاقی حداکثر تا چهار ماه در سال می‌توانند از مرخصی استعلاجی استفاده کنند. ۱۰۶

پرسنل در شرایط خاص و ضروری می‌توانند حداکثر جمعاً سه سال در طول خدمت از مرخصی بدون حقوق استفاده کنند. ۱۰۷

شش. حق بازنشستگی

پرسنل کادر ثابت سپاه با داشتن سی سال خدمت یا شصت سال سن بازنشسته می‌شوند. ۱۰۸
به پرسنل بازنشسته ماهانه مبلغی معادل افزایش حقوق آنان در طول خدمت به اضافه حاصل ضرب سنوات خدمت در یک سی‌ام حقوق بدو خدمت آنان، به عنوان حقوق بازنشستگی پرداخت می‌گردد. ۱۰۹

پی‌نوشتها:

۱. آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح، ماده ۴۷.
۲. همان، مواد ۶ و ۸.
۳. همان، ماده ۱۱۶، بند (ن).
۴. همان، جدول نوع تنبیهات، ردیف ۱۴.
۵. ر.ک: گناهان کبیره، آیت‌آ... شهید دستغیب.
۶. بحارالانوار، علامه مجلسی، ج ۲۴، ص ۲۱۶.
۷. مستطرفات السرائر، ابن ادریس، ص ۶۲۳.
۸. شجرة طوبی، محمد مهدی حائری، ج ۱، ص ۱۳۷.
۹. میزان الحکمة، محمد محمدی ری‌شهری، ترجمه حمیدرضا شیخی، ۱۳۷۹، دارالحدیث، حدیث ۱۱۳۱۴.
۱۰. همان، حدیث ۲۷۴۱.
۱۱. دُرّهای استوار، مرکز تحقیقات اسلامی، ۱۳۷۸، ص ۲۸۵.
۱۲. همان، ص ۲۹۳.
۱۳. همان، ص ۳۰۲.
۱۴. آیین‌نامه انضباطی، ماده ۱۱۶، بندهای (ح) و (ز).
۱۵. همان، جدول نوع تنبیهات، ردیف‌های ۷ و ۸؛ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، ماده ۳۳.
۱۶. همان، ماده ۴۲.
۱۷. همان، ماده ۴۶.
۱۸. همان، ماده ۱۴، بند (ح).
۱۹. همان، ماده ۱۱۶، بند (ض).
۲۰. همان، جدول نوع تنبیهات، ردیف ۱۷.

۲۱. معارج / ۳۳: مؤمنون / ۸: نمل / ۳۹.
۲۲. ر.ک: تفسیر نمونه، گروه نویسندگان، ۱۳۶۸، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ج ۷، ص ۱۳۶.
۲۳. انفال / ۲۷.
۲۴. میزان الحکمة، ج ۱، حدیث ۱۵۰۴.
۲۵. همان، ج ۴، حدیث ۵۲۷۹.
۲۶. همان، ج ۹، حدیث ۱۴۳۷۱.
۲۷. همان، حدیث ۱۴۳۷۲.
۲۸. روزنامه رسالت، مورخ ۶ / ۱ / ۷۳.
۲۹. نشریه تحول اداری، شماره ۱۰، ص ۲۲.
۳۰. ر.ک: جواهر الکلام، ج ۲۱، ص ۱۰؛ ج ۱۳، ص ۳۱۲.
۳۱. ر.ک: توبه / ۳۸، ۸۶ تا ۸۸، ۱۱۸: محمد / ۲۰: فتح / ۱۶.
۳۲. نساء / ۹۵.
۳۳. میزان الحکمة، ج ۲، حدیث ۲۷۱۰.
۳۴. جواهر الکلام، ج ۱۳، ص ۳۱۲.
۳۵. ر.ک: آیین نامه انضباطی، ماده ۱۴، بند (ط).
۳۶. قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، مواد ۴۳ تا ۴۹.
۳۷. آیین نامه انضباطی، ماده ۱۱۶، بند (ص).
۳۸. همان، جدول نوع تنبیهات، ردیف ۱۶.
۳۹. انفال / ۱۵-۱۶.
۴۰. احزاب / ۱۶-۱۷.
۴۱. میزان الحکمة، ج ۳، حدیث ۳۵۰۸.
۴۲. همان، حدیث ۳۵۱۱.
۴۳. صحیفه نور، امام خمینی، شرکت سهامی چاپخانه وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۱، ج ۸، ص ۱۶۷.
۴۴. همان.
۴۵. آیین نامه انضباطی، ماده ۴۹.
۴۶. قانون مقررات استخدامی سپاه، ماده ۱۶، بند (د): قانون استخدامی ارتش، ماده ۲۹، بند (و) و (ز).
۴۷. قانون مقررات استخدامی سپاه، ماده ۶، بند (ب).
۴۸. همان، مواد ۴۷ و ۴۸.
۴۹. دژهای استوار، ص ۱۷۸.
۵۰. همان، ص ۱۹۰.
۵۱. همان، ص ۱۸۸.
۵۲. همان، ص ۱۹۲.
۵۳. همان، ص ۱۹۰، ۱۹۷ و ۱۹۲.
۵۴. همان، ص ۱۹۲ و ۱۹۰.
۵۵. همان، ص ۱۹۳.
۵۶. همان، ص ۱۹۱.

۵۷. آیین نامه انضباطی، ماده ۶۹، بند (ب).
۵۸. همان، ماده ۱۰۶.
۵۹. ر.ک: توبه / ۲۳؛ آل عمران / ۲۸؛ مائده / ۵۱؛ ممتحنه / ۱۳.
۶۰. ممتحنه / ۱.
۶۱. ممتحنه / ۱-۲.
۶۲. مائده / ۵۱.
۶۳. همان.
۶۴. توبه / ۲۳.
۶۵. قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، فصل یازدهم، ماده ۹۲.
۶۶. همان، ماده ۸۵، تبصره.
۶۷. میزان الحکمة، ج ۵، حدیث ۷۲۶۵.
۶۸. نهج الفصاحه، حدیث ۱۰۷.
۶۹. میزان الحکمة، ج ۱۳، حدیث ۲۱۱۷۹.
۷۰. تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۴.
۷۱. نهج البلاغه، خطبه ۲۱۵.
۷۲. ر.ک: جامع المقاصد، محقق کرکی، مؤسسة آل البيت لاحیاء التراث، ۱۴۰۸، ج ۴، ص ۳۵؛ مسالک الافهام، شهید ثانی، مؤسسة المعارف الاسلامیة، ۱۴۱۳، ج ۳، ص ۱۳۶؛ کفایة الاحکام، محقق سبزواری، ص ۲۶۵.
۷۳. کتاب القضاء، محمدرضا گلپایگانی، ج ۱، ص ۲۳۳.
۷۴. تحریر الاحکام (ط. ق.)، ج ۲، ص ۱۸۰.
۷۵. رساله اجوبه الاستفتائات، سید علی خامنه‌ای (مقام معظم رهبری)، انتشارات بین‌المللی الهدی، ۱۳۸۰، ج ۲، ص ۵۳، ص ۱۵۵.
۷۶. همان، ص ۵۵، ص ۱۵۸.
۷۷. بخشنامه ریاست ستاد مشترک سپاه به شماره ۱۱۶۰-۱/۱۰/۴ س مورخ ۱۹/۲/۸۰.
۷۸. قانون مجازات اسلامی، میحث تعزیرات، ماده ۲۰.
۷۹. قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح، فصل دهم.
۸۰. همان، مواد ۷۵ تا ۸۴.
۸۱. ر.ک: میزان الحکمة، ج ۱۱، ص ۵۱۲۰ و به بعد.
۸۲. استفتائات از محضر امام خمینی، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین قم، ۱۳۷۸، ج ۳، ص ۴۸۵، ص ۳.
۸۳. جامع المسائل، فاضل لنکرانی، چاپ مهر، ۱۳۷۹، ج ۲، ص ۲۹۰-۲۹۱، ص ۹۳۴.
۸۴. قانون مقررات استخدامی سپاه، ماده ۱۴۴.
۸۵. همان، ماده ۱۴۹.
۸۶. همان، ماده ۱۵۰.
۸۷. همان، ماده ۱۵۸.
۸۸. همان، ماده ۱۵۲.
۸۹. همان، ماده ۱۵۳.
۹۰. همان، ماده ۱۹۲.

۹۱. همان، ماده ۱۹۵.
 ۹۲. همان، ماده ۱۹۳.
 ۹۳. همان، تبصره ۱.
 ۹۴. همان، ماده ۱۹۴.
 ۹۵. همان، ماده ۱۹۷.
 ۹۶. همان، ماده ۵۸.
 ۹۷. همان، ماده ۱۹۹.
 ۹۸. همان، ماده ۱۹۶.
 ۹۹. همان، ماده ۵۱، تبصره.
 ۱۰۰. همان، ماده ۵۴.
 ۱۰۱. همان، ماده ۵۵.
 ۱۰۲. همان، ماده ۲۸.
 ۱۰۳. همان، ماده ۲۹.
 ۱۰۴. همان، ماده ۳۰.
 ۱۰۵. همان، ماده ۱۰۳، بند (الف).
 ۱۰۶. همان، بند (ب).
 ۱۰۷. همان، بند (د).
 ۱۰۸. همان، ماده ۱۲۳.
 ۱۰۹. همان، ماده ۱۷۲.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی